

NOTA INFORMACYJNA

Skuteczniejsza polityka kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uczenia się przez całe życie: działania uświadamiające, analizy i doradztwo

Osiągnięcia Cedefop w 2012 roku i plany na rok 2013

Reforma systemów kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) w Europie jest złożonym zadaniem, zwłaszcza w czasach kryzysu gospodarczego. Cedefop prowadzi działania uświadamiające oraz dostarcza analiz i doradza decydentom na szczeblu europejskim i państw członkowskich przy podejmowaniu decyzji w sprawie kierunków polityki i działań. Swoją pracą wspiera europejską agendę polityczną na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uczenia się przez całe życie.

Cedefop prowadzi prace w oparciu o średniookresowe priorytety na lata 2012–2014, które odzwierciedlają priorytety Unii Europejskiej (UE) w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego i obejmują zadania powierzone przez Radę Unii Europejskiej, Komisję Europejską, państwa członkowskie i partnerów społecznych.

Siła oddziaływania Cedefop zależy w dużej mierze od autorytatywności, wiarygodności i przydatności wyników jego prac dla zainteresowanych stron. To zaś jest uwarunkowane solidnością badań i skutecznością komunikacji. Wskaźniki efektywności pokazują, że praca Centrum jest doceniana przez zainteresowane strony i rośnie popyt na jego ekspertyzy (ramka 1).

Polityka nowocześniejszych systemów kształcenia i szkolenia zawodowego

Cedefopowi zlecono zadanie raportowania na temat postępów państw członkowskich w realizacji priorytetów europejskiej polityki kształcenia i szkolenia zawodowego w ramach procesu kopenhaskiego.

W 2012 r. Cedefop dokonał przeglądu postępów w zakresie 22 celów krótkoterminowych określonych w komunikacie z Brukseli, które mają przyczynić się do realizacji strategicznych celów europejskiej polityki kształcenia i szkolenia zawodowego do 2020 r. Przegląd dotyczył wszystkich państw członkowskich UE, Islandii i Norwegii (ramka 2). Jego wyniki wskazują, że wiele krajów podjęło się, przynajmniej częściowo, realizacji niektórych celów krótkoterminowych, zwłaszcza w odniesieniu do młodzieży. Kontynuowane są działania mające na celu ograniczenie zjawiska przedwczesnego kończenia nauki, takie jak modułowe kursy zawodowe, walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego oraz ulepszone doradztwo. W wielu krajach wyraźna jest tendencja, by rozwijać programy przyuczania do zawodu i inne formy uczenia się

poprzez praktykę. W wielu narodowych strategiach innowacyjności tematyka kształcenia i szkolenia zawodowego nie została jednak ujęta, a ponadto istnieje potrzeba zwiększenia inwestycji w kwalifikacje nauczycieli kształcenia i szkolenia zawodowego. W 2013 r. Cedefop dokona aktualizacji przeglądu i poczyni przygotowania do publikacji kolejnego pełnego raportu na temat europejskiej polityki kształcenia i szkolenia zawodowego w 2014 r.

Ramka 1 Wykorzystanie wiedzy Cedefop

- Liczba dokumentów strategicznych UE cytujących opracowania Cedefop wzrosła z 100 w 2011 r. do 169 w 2012 r., co świadczy o zaufaniu do jakości jego doradztwa politycznego.
- Poza zadaniami zlecanymi przez Komisję Europejską, Radę, Parlament i Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, Cedefop często otrzymuje prośby o podzielenie się swoją wiedzą ze strony innych prestiżowych organizacji narodowych, np. Międzynarodowej Organizacji Pracy, UNESCO, Światowego Forum Ekonomicznego, Fundacji BMW (Monachijski Szczyt Gospodarczy) czy Fundacji Bertelsmanna.
- Liczba wzmianek o Cedefop w środkach masowego przekazu wzrosła do 525 artykułów w 2012 r. w porównaniu z 381 w 2011 r. Działalność Centrum skupia uwagę nie tylko w Grecji, ale i w innych krajach, takich jak w szczególności Hiszpania, a także Niemcy, Węgry, Włochy, Austria i Zjednoczone Królestwo. Zainteresowaniem mediów cieszą się dane statystyczne Cedefop, zwłaszcza prognozy podaży i popytu na kwalifikacje oraz miesięczne statystyki.
- Wzrósł również popyt na badania i analizy Cedefop w wersji elektronicznej i papierowej. Noty informacyjne w siedmiu językach zostały pobrane z internetu 64 000 razy w 2012 r., co stanowi wzrost o 30 % w stosunku do 2011 r. 860 000 z 631 000 pobrań z portalu Cedefop stanowiły publikacje, co oznacza wzrost o 33 % w porównaniu z 2011 r.
- Gwałtownie wzrosła również aktywność Cedefop w mediach społecznościowych: do końca 2012 r. ponad 2 700 osób śledziło nas na Facebooku i ok. 1 300 na Twitterze.
- W 2012 r. Cedefop zorganizował 150 konferencji i imprez z udziałem 2508 osób. Imprezy zostały ocenione przez 96% uczestników jako dobre lub bardzo dobre, co świadczy o ich niezmiernie wysokim poziomie.
- W 2012 r. Cedefop zorganizował wspólnie z Parlamentem Europejskim dwa seminaria: jedno na temat niedopasowania kwalifikacji, a drugie na temat poręczeń kredytów studenckich w ramach nowego programu YES (młodzież, edukacja i sport) na lata 2014–2020.

Koordynując strategię Europa 2020 w ramach semestru europejskiego, Komisja Europejska wydaje zalecenia dla poszczególnych krajów. Cedefop wspiera ten proces, przedstawiając dane na temat sytuacji w państwach członkowskich, co pozwala monitorować postępy w realizacji celów i zaleceń. Dwa razy do roku opracowuje także przegląd zmian w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego w państwach członkowskich, Norwegii i Islandii.

Cedefop ściśle współpracuje z krajami sprawującymi prezydencję UE w przygotowywaniu imprez dotyczących kształcenia i szkolenia zawodowego. W 2012 r., podczas prezydencji duńskiej, przedstawiciele Cedefop przedstawili krótką analizę nt. współpracy organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego z przedsiębiorstwami w Europie oraz wygłosili przemówienie podczas konferencji pod hasłem „Współpraca organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego i biznesu na rzecz rozwijania nowych umiejętności, innowacyjności i przyszłego wzrostu”. Podczas prezydencji cypryjskiej Cedefop przedstawił z kolei zaktualizowaną analizę polityki na rzecz drożności, czyli łatwości przechodzenia pomiędzy różnymi obszarami tematycznymi i komponentami systemu kształcenia i szkolenia ⁽¹⁾.

W roku akademickim 2011/12 Cedefop zachęcił partnerów społecznych do udziału w 215 wizytach studyjnych. Zadowolenie z wizyt wyraziło 96% spośród 2458 uczestników z 33 krajów.

W 2013 r. przyspieszeniu ulegnie wdrażanie wspólnych europejskich narzędzi i zasad. Końca dobiega pierwszy etap realizacji zaleceń Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie europejskich ram kwalifikacji (EQF), europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) oraz europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET). Priorytetem jest wzmocnienie spójności instrumentów, przede wszystkim poprzez zapewnienie konsekwentnego stosowania efektów uczenia się. Cedefop współpracuje z Komisją Europejską, państwami członkowskimi i partnerami społecznymi nad zapewnieniem długoterminowej strategii w zakresie efektów uczenia się. W oparciu o badanie praktyk krajowych, analizę wpływu efektów uczenia się na dydaktykę kształcenia zawodowego oraz doświadczenie w zakresie opracowywania krajowych ram kwalifikacji, systemów punktów, programów nauczania, ocen, zapewnienia jakości i walidacji, Cedefop przeanalizuje w 2013 r., w jaki sposób efekty uczenia się są stosowane w całej Europie. Wyniki zostaną przedstawione podczas konferencji poświęconej decydującej roli efektów uczenia się w odniesieniu do systemów kształcenia i szkolenia oraz ścieżek nauki na rynku pracy.

Europejskie ramy kwalifikacji i związane z nimi krajowe ramy kwalifikacji są w niektórych krajach uważane za katalizator zmian systemów kształcenia i szkolenia. O poziomie kwalifikacji w krajowych ramach kwalifikacji

decydują efekty uczenia się. Odnosząc krajowe ramy kwalifikacji do europejskich, osoby uczące się i pracodawcy mogą porównywać poziomy kwalifikacji uzyskanych w kraju i za granicą. Rok 2012 był czwartym z kolei rokiem, w którym Cedefop opracował mapę i analizę postępów. Z przedstawionego raportu wynika, że w 35 krajach prowadzone są prace nad 39 krajowymi ramami kwalifikacji (niektóre kraje, np. Belgia i Zjednoczone Królestwo, posiadają ich większą liczbę), z których 21 zostało formalnie przyjętych. W siedmiu krajach rozpoczyna się wczesna faza operacyjna, a cztery kraje w pełni wdrożyły krajowe ramy kwalifikacji. Około 15 krajów powiązało swoje ramy z EQF, a pozostałe powinny to uczynić w 2013 r. Ustalenia Cedefop zostaną wykorzystane przez Komisję Europejską podczas oceny EQF, z której raport ma być przedstawiony w 2013 r.

Ramka 2 **Kierunki polityki kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie w latach 2010–2012**

Przeprowadzona przez Cedefop analiza realizacji 22 celów krótkoterminowych ujętych w komunikacie z Brugii pokazuje, że:

- wiele krajów opracowuje programy przyuczania do zawodu i innych form uczenia się poprzez praktykę;
- wiele krajów przeciwdziała zjawisku przedwczesnego kończenia nauki, zwłaszcza poprzez wspieranie przechodzenia do systemu kształcenia i szkolenia zawodowego;
- rozpowszechnione są zachęty dla osób uczących się, aby kontynuowały lub ponownie podjęły kształcenie/szkolenie zawodowe oraz dla przedsiębiorstw, aby tworzyły (dodatkowe) możliwości szkoleń lub zatrudnienia, natomiast rzadsze wydają się zachęty dla instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego, aby zapobiegały przedwczesnemu kończeniu nauki;
- inicjatywy na rzecz korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych przez grupy ryzyka w celu uzyskania dostępu do nauki wydają się mieć ograniczony charakter;
- działania, takie jak włączanie kształcenia i szkolenia zawodowego do krajowych strategii innowacyjności oraz stosowanie zachęt w celu wspierania partnerstw na rzecz kreatywności i innowacyjności kształcenia i szkolenia zawodowego, nie wydają się być powszechne;
- działania takie jak wymiana personelu pomiędzy organizatorami kształcenia i szkolenia zawodowego a przedsiębiorstwami oraz inwestowanie w umiejętności nauczycieli/trenerów kształcenia i szkolenia zawodowego nie są powszechne;
- uwzględnienie poziomów EQF/NQF na świadectwach i w kwalifikacjach mogłoby pozwolić na ich lepsze wyeksponowanie na rynku pracy i w świadomości obywateli;
- należy wzmocnić powiązania pomiędzy walidacją uczenia się pozaformalnego i nieformalnego a krajowymi ramami kwalifikacji. Procesy walidacji, uznawania, transferu punktów oraz ramy kwalifikacji często obejmują jedynie poszczególne elementy systemu kształcenia i szkolenia, zamiast je łączyć;
- w większości krajów istnieją fora koordynujące politykę i świadczenie doradztwa, ale wciąż występują różnice w usługach.

Cedefop monitoruje od 2010 r. proces wdrażania systemu ECVET, w szczególności analizując warunki konieczne dla powodzenia tego przedsięwzięcia. Jego raport z 2012 r. wskazuje, że choć państwa członkowskie w coraz większym stopniu angażują się we wdrożenie ECVET, w Europie wciąż brakuje w pełni funkcjonalnego systemu

⁽¹⁾ *Systemy kształcenia i szkolenia charakteryzujące się drożnością: zmniejszanie barier i zwiększanie możliwości.*
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/20510.aspx>

transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, a w większości krajów pierwszeństwo mają krajowe ramy kwalifikacji. Działania monitorujące Cedefop w 2013 r. będą stanowiły podstawę analizy powiązań pomiędzy ECVET i europejskim systemem transferu punktów (stosowanym w szkolnictwie wyższym) oraz zostaną wykorzystane przez Komisję Europejską podczas oceny ECVET, z której raport ma być przedstawiony w 2014 r.

Osiem lat po wejściu w życie Europassu (zestawu dokumentów dostępnych w 26 językach, które pozwalają zaprezentować kwalifikacje i umiejętności według jednolitego wzorca pracodawcom w całej Europie), 25,2 milionów osób korzysta z dobrodziejstw tej inicjatywy. Zarządzany przez Cedefop serwis Europass (<http://europass.cedefop.europa.eu>) odwiedziło w roku 2012 ponad 14,8 milionów osób. Za pośrednictwem internetu wypełniono ponad 8,1 milionów życiorysów Europass-CV, co daje łączną liczbę ponad 24,7 milionów. W 2012 r. Cedefop opracował na wniosek Komisji Europejskiej dokument Europass *Doświadczenie*, który służy do ewidencjonowania nauki pozaformalnej i nieformalnej w kraju i za granicą, oraz zainaugurowany w grudniu 2012 r. Europejski Paszport Umiejętności. Oba dokumenty zostaną udoskonalone w 2013 r. w oparciu o opinie użytkowników.

Cedefop we współpracy z Komisją Europejską i europejską siecią informacji o edukacji Eurydice będzie kontynuować działania mające na celu ograniczenie zjawiska przedwczesnej rezygnacji z kształcenia i szkolenia zawodowego. W 2013 r. planuje także we współpracy z Eurydice przeprowadzenie badania czynników przedwczesnego kończenia nauki, w ramach którego zgromadzone zostaną informacje na temat strategii przeciwdziałania temu zjawisku.

Kariera i przechodzenie od nauki do pracy

Prace Cedefop dotyczące uczenia się dorosłych wnoszą bezpośredni wkład w realizację europejskich priorytetów kształcenia i szkolenia zawodowego ujętych w komunikacie z Bruksii oraz w rezolucji Rady w sprawie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych.

Europejski Rok Aktywności Osób Starszych zachęcił do debaty na temat propagowania dłuższego i bardziej udanego życia zawodowego poprzez naukę, choć odbywał się w cieniu trwającego kryzysu gospodarczego oraz w atmosferze presji, by podjąć pilne działania na rzecz zwalczania bezrobocia osób młodych. W 2012 r. Cedefop opublikował opracowanie *Working and ageing* [Praca a starzenie się], w którym analizuje korzyści z inwestowania w naukę na późniejszym etapie życia oraz bariery w tym zakresie. W 2013 r. Cedefop ogłosi wyniki badania dotyczącego możliwości ponownego włączenia bezrobotnych dorosłych do rynku pracy dzięki uczeniu się poprzez praktykę.

Posiadamy pokaźną wiedzę na temat kształcenia zawodowego, natomiast wiemy względnie mało o wpływie gwałtownych przemian rynku pracy na doskonalenie zawodowe. Cedefop zajmie się tą kwestią w ramach szeregu analiz krajowych i sektorowych w 2013 r., a pełniejsze badanie zostanie przeprowadzone w latach 2014–2015.

Zalecenie w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego ma na celu wsparcie osób dorosłych w lepszym eksponowaniu ich umiejętności i kompetencji. Cedefop przedstawi badanie dotyczące walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego w przedsiębiorstwach w 2013 r. podczas wspólnej konferencji z Komisją Europejską. Opracuje również drugie wydanie europejskich wytycznych dotyczących walidacji oraz zaktualizuje europejski spis walidacji. Ponadto opublikowane zostaną wyniki badania dotyczącego stosowania walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego w europejskich przedsiębiorstwach.

W opublikowanym w 2012 r. dokumencie *Loans for vocational education and training in Europe* [Kredyty na kształcenie i szkolenie zawodowe w Europie] pokazane zostały różnice w zakresie koncepcji i celów programów finansowania, z których część zwiększa ogólny udział w kształceniu, natomiast inne służą propagowaniu równości. *Training leave* [Urlop szkoleniowy], kolejna publikacja z 2012 r., poświęcona była z kolei sposobom usuwania przeszkód w szkoleniu związanych z brakiem czasu, a *Payback clauses in Europe – Supporting company investment in training* [Klauzule spłaty w Europie: wspieranie inwestycji firm w szkolenia] zawierała analizę możliwości stymulowania szkoleń prowadzonych przez pracodawców dzięki zmniejszeniu ryzyka odejścia przeszkolonego pracownika do innej firmy. Wspólna konferencja z Komisją Europejską w grudniu 2012 r. pod hasłem „Adult Learning – Spotlight on Investment” [Uczenie się dorosłych – nacisk na inwestycje] poświęcona była zaś omówieniu możliwości rozwijania nauki dorosłych poprzez efektywniejszy podział kosztów i zwiększenie świadomości korzyści ze szkolenia.

Najnowsze dowody wskazują na skuteczność uczenia się poprzez praktykę, dualnego systemu kształcenia i szkolenia zawodowego oraz przyuczania do zawodu w zakresie propagowania integracji młodzieży na rynku pracy. Zwiększenie liczby osób przyuczanych do zawodu jest jednym z celów ujętych w komunikacie z Bruksii. W grudniu weszła w życie niemiecka inicjatywa stworzenia europejskiego sojuszu na rzecz przyuczania do zawodu, a Cedefop został poproszony o udział w koordynacji tego przedsięwzięcia. Sojusz wspiera dwustronną współpracę w zakresie wprowadzenia zasad dualnego systemu kształcenia i szkolenia zawodowego do systemów krajowych oraz udzielania młodym ludziom pomocy w znalezieniu pracy. W 2013 r. Cedefop przeanalizuje modele finansowania, a także prywatne i publiczne koszty uczenia się poprzez praktykę oraz dualnego systemu kształcenia i szkolenia zawodowego w krajach europejskich w celu uzyskania większej wiedzy na temat wymagań, jakie należy spełnić, aby opracować modele kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez praktykę.

Na czele inicjatyw na rzecz podwyższenia umiejętności pracowników w Europie, propagowania uczenia się przez całe życie, poprawy szans zatrudnienia i reformy systemów kształcenia i szkolenia zawodowego stoją osoby prowadzące szkolenia. Cedefop będzie w dalszym ciągu koordynował wraz z Komisją Europejską prace powstałe w lutym 2012 r. grupy roboczej trenerów kształcenia i szkolenia zawodowego. W 2013 r. przeanalizuje także skuteczne

metody wspierania rozwoju zawodowego trenerów w przedsiębiorstwach.

Dzięki wsparciu doradztwem przez całe życie osoby dorosłe mogą podejmować lepsze decyzje dotyczące kształcenia, szkolenia i pracy. W 2013 r. Cedefop sfinalizuje badania na temat strategii doradztwa i zarządzania wiekiem oraz integracji imigrantów na rynku pracy.

Analiza kwalifikacji i kompetencji

Prowadzona analiza popytu i podaży, niedopasowania i zaburzenia struktury kwalifikacji zawodowych wnosi wkład w europejski program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia. Ponadto Cedefop został zaproszony do wzięcia udziału w pracach Global Agenda Council Światowego Forum Ekonomicznego, aby wraz z OECD, MOP, MFW i innymi światowej sławy ekspertami oraz przedstawicielami środowisk akademickich zastanowić się nad sposobami przeciwdziałania kryzysowi na rynku pracy i problemowi niedopasowania kwalifikacji.

Prognozy Cedefop dotyczące popytu i podaży kwalifikacji zawodowych dają ogólnoeuropejski obraz dynamiki rozwoju kwalifikacji. W 2012 r. opublikowana została najnowsza prognoza na okres do 2020 r., która uwzględni skutki spowolnienia gospodarczego w następstwie kryzysu finansowego. Podkreśla się w niej, że pomimo spadku liczby ofert pracy, utrzymują się ważne trendy takie jak wzrost liczby miejsc pracy wymagających wysokich kwalifikacji na wszystkich poziomach, tworzenie miejsc pracy w sektorze usług oraz podwyższenie poziomu kwalifikacji pracowników w Europie.

Unijna panorama umiejętności – portal zainaugurowany w 2012 r. w celu poprawy dostępu do informacji na temat europejskiego rynku pracy – zawiera prognozy Cedefop, które w 2013 r. zostaną zaktualizowane, a ich ramy czasowe rozszerzone z 2020 r. do 2025 r. Prognozy dotyczące Chorwacji pojawią się w lipcu 2013 r., gdy kraj ten przystąpi do UE.

W oparciu o udaną fazę projektową i pilotażową badania zapotrzebowania pracodawców na kwalifikacje Cedefop poczyni w 2013 r. przygotowania do ogólnoeuropejskiego badania pracodawców, które zostanie przeprowadzone na początku 2014 r. w celu ustalenia popytu na kwalifikacje i braków w kwalifikacjach.

W 2013 r. Cedefop opublikuje wyniki badania na temat wpływu niedopasowania kwalifikacji na sytuację osób, zwłaszcza przedstawicieli słabszych grup społecznych (np. starszych pracowników, bezrobotnych, mniejszości etnicznych), oraz na przechodzenie na rynek pracy i zmianę zatrudnienia. Wyniki dostarczą nowych dowodów na istnienie różnic pomiędzy sektorami i krajami w zakresie zaburzeń struktury kwalifikacji. Jesienią 2013 r. odbędzie się konferencja wysokiego szczebla na temat priorytetów polityki na rzecz zmniejszenia zjawiska niedopasowania kwalifikacji.

W 2012 r. Cedefop opublikował raport *Green skills and environmental awareness in vocational education and training* [Zielone kwalifikacje i świadomość środowiskowa w kształceniu i szkoleniu zawodowym] dotyczący dynamiki

zatrudnienia, popytu na kwalifikacje i szkoleń w wybranych zawodach, na które prawdopodobnie będzie miał wpływ rozwój gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej. W 2013 r. Cedefop będzie kontynuował współpracę z UNEVOC, OECD, MOP, Europejską Fundacją Kształcenia i innymi agencjami międzynarodowymi w ramach grupy koordynującej działania w zakresie ekologizacji kształcenia i szkolenia zawodowego i technicznego oraz rozwoju kwalifikacji.

Efektywna agencja europejska

Stosownie do wymagań ograniczonego budżetu Cedefop ściśle kontroluje wykorzystanie środków, stosując zasady budżetowania zadaniowego oraz system pomiaru efektywności pod względem wpływu, wydajności, efektywności i przydatności.

W 2013 r. Komisja Europejska przeprowadzi okresową ocenę zewnętrzną Cedefop. Centrum zastosuje się do zaleceń pokontrolnych Komisji, jak również uwzględni ustalenia i zalecenia międzyinstytucjonalnej grupy roboczej ds. agencji UE.

W 2012 r. budżet Cedefop został po raz kolejny zrealizowany na poziomie 97%. Kontrole potwierdziły prawidłowość wykonania budżetu oraz poprawność stosowanych procedur i mechanizmów kontroli.

Wielkość Cedefop, charakter jego pracy i duże wysiłki podjęte w ostatnich latach nie pozwalają na dalsze znaczące oszczędności. Pomimo przekrojowych cięć budżetowych w 2009 r. oraz zerowego wzrostu budżetu w ostatnich latach Cedefop został poproszony o przyjęcie nowych zadań na lata 2013 i 2014, które obejmują unijną panoramę umiejętności, badanie popytu na kwalifikacje wśród pracodawców, udoskonalenie monitorowania krajowego oraz europejski spis walidacji. Rozszerzeniu uległy również dotychczasowe zadania, w szczególności sporządzanie raportów nt. polityki kształcenia i szkolenia zawodowego oraz wsparcie wdrażania europejskich narzędzi i zasad, a także uczenia się dorosłych i uczenia się poprzez praktykę. Większość z nich realizowana jest na znaczącą skalę i wymaga średnioterminowego zaangażowania zasobów.

CEDEFOPEuropejskie Centrum Rozwoju
Szkolenia Zawodowego**Nota informacyjna** – 9076 PL

Nr kat.: TI-BB-13-001-PL-N

ISBN 978-92-896-1185-5, doi: 10.2801/11279

Cedefop © Europejskie Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego, 2013 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Notatki informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim włoskim oraz w języku kraju pełniącego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy wysłać wiadomość na adres: briefingnotes@cedefop.europa.eu

Inne notatki informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, GRECJA
Europe 123, Thessaloniki, GRECJA
Tel. +30 2310490111, Faks +30 2310490020
E-Mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu